

**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
І.І.МЕЧНИКОВА**

Факультет філологічний
Кафедра загального та слов'янського літературознавства

Проректор з науково-педагогічної роботи
професор Хмарський В.М.

_____ 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМИ СУЧАСНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

Рівень вищої освіти: третій (доктор філософії)

Спеціальність: 035 Філологія

2020 – 2021

Робоча програма складена на основі навчальної програми з дисципліни
«Актуальні напрями сучасного літературознавства»

Розробник: Мусій Валентина Борисівна, доктор філологічних наук,
професор, завідувачка кафедри загального та слов'янського
літературознавства

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри загального та
слов'янського літературознавства

Протокол № 1 від «4» вересня 2020 року

Завідувач кафедри В. Мусій (Мусій В.Б.)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) філологічного факультету

Протокол від № 1 від «8» вересня 2020 року

Голова НМК Н.В.Кондратенко (проф. Н.В.Кондратенко)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>вечірня форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3/3 годин – 90 / 90 залікових модулів – 1/1 змістових модулів – 2/2	Галузь знань: 03 Гуманітарні науки Спеціальність: 035 Філологія Рівень вищої освіти: третій (доктор філософії)	Нормативна / за вибором (ВНЗ / аспіранта)	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	1-й
		<i>Семестр</i>	
		1-й	1-й
		<i>Лекції</i>	
		16 год.	16 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		14 год.	14 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		-	-
		<i>Самостійна робота</i>	
		60 год	60 год.
Форма підсумкового контролю: залік			

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – формування навичок орієнтування молодих вчених у сучасному стані філологічної науки в Україні та за її межами, знань про шляхи засвоєння сучасними літературознавцями досягнень їхніх попередників та провідних напрямів розробки нових шляхів розуміння сутності категорії «література», закономірностей літературного процесу, інтерпретації художнього твору.

Це передбачає також набуття аспірантами вмінь і навичок практичного застосування отриманих знань у виробничій діяльності викладача мови та зарубіжної літератури, науковця, філолога широкого профілю, їхню підготовку як висококваліфікованих та конкурентоспроможних фахівців, що широко ерудовані в галузі актуальних теоретичних концепцій філологічної думки, володіють сучасними методами аналізу та інтерпретації тексту, світового літературного універсуму, фундаментальними навичками науково-дослідницької роботи, ведуть свої наукові пошуки використовуючи сучасні інформаційні технології, успішно використовують методологію наукової та педагогічної діяльності

Завдання:

- 1) формування стійких навичок самостійного здійснення аналізу художнього твору як складової літератури;
- 2) систематизація знань у галузі зв'язків літератури та культури, філософії, психології.
- 3) розвиток творчих здібностей аспірантів у галузі літературознавчих досліджень;
- 4) поширення знань аспірантів у галузі історії та теорії літератури;
- 5) сприяння оволодінню здобувачами сучасними напрямками та стратегіями філологічної науки

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) загальні компетентності (ЗК):

- **ЗК-1.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, генерування нових ідей.

- **ЗК-7.** Здатність до участі в роботі вітчизняних та міжнародних дослідницьких колективів

б) спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

- **СК-1.** Здобуття глибинних знань у галузі філології, зокрема засвоєння основних

концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку.

- **СК-5.** Здатність до реалізації завдань міждисциплінарних філологічних досліджень.

- **СК-7.** Здатність до лінгвокреативної діяльності в науково-інноваційній сфері.

Програмні результати навчання:

ПРН-1. На основі системного наукового світогляду аналізувати складні явища суспільного життя, пов'язувати загальнофілософські проблеми з вирішенням завдань, що виникають у професійній та науково-інноваційній діяльності, застосовувати емпіричні й теоретичні методи пізнання.

ПРН-2. Знати основні класичні та новітні філологічні концепції, фундаментальні праці конкретної філологічної спеціалізації, глибоко розуміти теоретичні й практичні проблеми в галузі дослідження.

ПРН-3. Уміти проводити огляд, критичний аналіз, оцінку й узагальнення різних наукових поглядів у галузі дослідження, формулювати й обґрунтовувати власну наукову концепцію.

ПРН-6. Планувати, ініціювати й здійснювати розробку дослідницько-інноваційних проектів, організовувати роботу дослідницьких колективів.

ПРН-8. Використовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній науково-інноваційній діяльності.

ПРН-9. Ефективно спілкуватися і взаємодіяти в науковому просторі, зокрема й міжнародному, для розв'язання різноманітних фахових вузькоспеціальних і загальних завдань у галузі філології та міждисциплінарних досліджень.

ПРН-10. Презентувати результати власних оригінальних наукових досліджень державною та іноземною мовами в усній та писемній формі: продукувати і грамотно оформлювати різножанрові наукові тексти відповідно до сучасних вимог (стаття, есе, презентація, виступ на конференції, публічна науково-популярна чи наукова лекція тощо).

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, що становить 3 кредити ЄКТС.

2. Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1: СТАН НАУКИ ПРО ЛІТЕРАТУРУ НА ПОЧАТКУ ХХІ ст.

Тема 1: Літературознавство в умовах постнекласичного етапу розвитку наук.

Літературний процес як обумовлений соціально-економічними, історико-культурними факторами, а також внутрішніми закономірностями рух мистецтва у часі та просторі. Каузальні (історичні, соціальні, ідейні, національно-культурні процеси та явища) та іманентні (внутрішньо літературні: розвиток течій та методів, зв'язок між різновидами мистецтва, літературні традиції і так ін.) фактори, яки впливають на розвиток літературного процесу та науки про літературу. Головні ознаки постнекласичного етапу розвитку наук: міждисциплінарність, зростання цінності прикладних досліджень, нові (електронні) форми взаємодії вчених, відкритість, плюралізм думок і так інше. Місце літературознавства серед сучасних гуманітарних наук.

Тема 2: Криза літературоцентризму та її вплив на розуміння об'єкту та предмету літературознавства в сучасну епоху.

Сучасна ситуація переходу культури до стану тотальної інформаційності та її вплив на літературознавчі стратегії. Літературоцентризм як надання словесності провідної ролі у релігійному, моральному, політичному, соціальному, філософському, науковому дискурсах, як сприйняття літератури головним джерелом формування світосприйняття та світорозуміння. Неможливість одностороннього розуміння сутності літературоцентризму. Доля літературоцентризму у сучасному суспільстві. Зв'язок кризи літературоцентризму з появою теорій «смерті автора», «смерті теорії літератури» і так інше.

Тема 3: Стан науки про літературу на початку XXI століття

Зв'язок принципових змін у розумінні того, що таке «література», а також, що таке «теорія літератури» на початку XXI століття з формуванням нових тенденцій і напрямів у світовому літературознавстві. Головні тенденції у теоретичних концепціях літератури, які намітилися з кінця 1990-х – початку 2000-х років: 1) додавання до слова «література» того, що має у своїй природі частку «мета», тобто позначення тих реалій самого життя, які існують поряд з літературою, але зафіксовані нею (повсякдення, масові міфологеми, екзистенційні константи і так ін.); 2) рухливість теоретичних установок, використовуваних для осмислення "своєї" національної літератури, можливість вжити їх також для аналізу явищ в літературах інших країн. Зв'язок діалогу теорії літератури з антропологією, психологією мистецтва, психоаналізом і так далі з першою з означених тенденцій. Привабливість літератури як унікального джерела знань про особу і суспільство як привілейованого матеріалу для досліджень сучасних філософів, політологів, етнографів, психологів, істориків науки, лінгвістів, з іншого боку.

Тема 4: Сучасні трактування науки про літературу.

Висновок про принципово нове трактування самого поняття «теорія літератури», яка отримала статус «літературної» (Literary Theory). Риси, які відрізняють літературну теорію від традиційної «теорії літератури» (для якої класична спадщина зберігає статус авторитетного канону, яка наполягає на можливості об'єктивної інтерпретації твору, якою вважається розуміння категорії «автор» як джерела змісту твору), але тісно споріднена з критичною теорією (Critical Theory). Вираження нового розуміння теорії літератури у працях «Пристаюючи до теорії» Пітера Баррі (1995), «Критична теорія сьогодні» (1999) Лоїса Тайсона. Трактування літературного твору як процес сучасного філософствування. Постать **П'єра Байєра** та його літературознавчі-(авто) фікціональні праці про літературу.

Вплив змін у механізмі функціонування літератури, і потреби у їхньому осмисленні на нові тенденції в галузі науки про літературу. Втрати літературою у сучасних умовах статусу образу та моделі реальності. Нівеляція меж між актуальними (орієнтованими на реальний факт) й фікціональними (орієнтованими на вимисел) творами, розквіт літератури «нон-фікшен».

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2: УКРАЇНСЬКЕ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО У СУЧАСНИХ УМОВАХ: ШКОЛИ, НАПРЯМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Тема 5: Українське літературознавство у контексті світової наукової думки про літературу кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Зорієнтованість новітньої стратегії української академічної науки на дослідження української літератури в її контекстуальних зв'язках зі світовою культурою ХІХ – ХХІ ст. в аспекті пошуків ідентичності та культурного діалогу, оновлення компаративістичної тематики, інтермедіальності. Об'єднання науковців різних вишів України навколо вивчення ключових літературознавчих проблем. Нові тенденції у визначенні науковцями жанру досліджень, повернення до такого жанру, як «погляд», наполягання на запропонуванні свого особистісного погляду на літературу.

Тема 6: Одеська літературознавча школа: історія.

Вчені, які формували засади наукової філологічної школи у Новоросійському університеті. Надбання у галузі літературознавства вчених середини ХХ століття, які працювали на філологічному факультеті (Д.М. Овсяннико-Куликовський, В.М. Істрін, В.М. Мочульський, Р.М. Волков, Г.А. В'язовський, В.В. Фащенко, А.О. Слюсар, С.П. Ільйов та інш.).

Тема 7: Одеська літературознавча школа: сучасність.

Сучасний стан літературознавчої науки на філологічному факультеті Одеського національного університету, планові наукові теми кафедр та їхнє місце у розвитку вітчизняного літературознавства. Значимість праць літературознавців ОНУ імені І.І. Мечникова у контексті головних напрямів розвитку науки про літературу в Україні та за її межами. Аналіз праць провідних літературознавців філологічного факультету ОНУ імені І.І. Мечникова з точки зору їхньої значимості для написання аспірантами дисертацій.

1. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Вечірня форма					
	усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1												
Тема 1. Літературознавство в умовах постнекласичного етапу розвитку наук	8	2	2			4	8	2	2			4
Тема 2. Криза літературоцентризму та її вплив на розуміння об'єкту та предмету літературознавства	10	2	2			6	10	2	2			6

в сучасну епоху.												
Тема 3. Стан науки про літературу на початку XXI століття	14	2	2			10	14	2	2			10
Тема 4: Сучасні трактування науки про літературу	16	4	2			10	16	4	2			10
Разом за першим змістовним модулем	48	10	8			30	48	10	8			30
МОДУЛЬ 2												
Тема 5. Українське літературознавство у контексті світової наукової думки про літературу кінця XX – початку XXI ст.	18	2	2			14	18	2	2			14
Тема 6: Одеська літературознавча школа: історія.	10	2	2			6	10	2	2			6
Тема 7. Одеська літературознавча школа: сучасність	14	2	2			10	14	2	2			10
Разом за змістовим модулем 2	42	6	6			30	42	6	6			30
Усього годин	90	16	14			60	90	16	14			60

5. Методи навчання:

Лекція, дискусія, постановка й обговорення проблемних питань, виконання творчих і самостійних завдань, виконання справ, підготовка і виступи з доповідями, обговорення доповідей, робота в наукових бібліотеках, мережі Інтернет.

6. Методи контролю:

Співбесіди, оцінювання усних відповідей, письмових завдань, що виносяться на самостійне опрацювання, відповідь під час заліку.

7. Питання для підсумкового контролю

1. Фактори, які вплинули на зміну літературознавчих парадигм.
2. Літературоцентризм: сутність, доля на різних етапах розвитку культури.
3. Літературоцентризм та текстоцентризм.
4. Теорія літератури, художня теорія літератури та літературна теорія: співвідношення понять.
5. Формування фікціонального літературознавства як явище сучасної ситуації в науці про літературу.
6. Основні літературознавчі школи сучасної України.
7. Ключові категорії сучасного літературознавства.
8. Сучасні стратегії літературознавчих досліджень в Україні
9. Напрями літературознавчих досліджень на кафедрах філологічного факультету Одеського національного університету.
10. Монографії з літературознавства, написані вченими філологічного факультету ОНУ імені І.І.Мечникова.

8. Розподіл балів, що присвоюються здобувачам

Поточний контроль							Модульний контроль	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				
60				30				100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7		
10	15	20	15	10	10	10		

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Рекомендована література

1. Авторские миры в художественном тексте. Стратегии анализа: коллективная монография кафедры мировой литературы Одесского национального университета. Одесса, 2014.
2. Анненкова О.С. Англійська література ХІХ століття: від Джейн Остін до Джорджа Мередіта. К., 2016.
3. Байяр П. Искусство рассуждать о книгах, которые вы не читали. М., 2013.
4. Байяр П. «Титаник» утонет. М., 2017.
5. Барабаш Ю. Вулиця крокодилів / Невський проспект і поза ними. К., 2017.
6. Блум Г. Западный канон. Книжки и школа всех времен / Пер. с англ. М.: Новое литературное обозрение, 2017.
7. Бовсунівська Т.В. Когнітивна жанрологія і поетика. К., 2010,
8. Васильєв Є.В. Сучасна драматургія : жанрові трансформації, модифікації, новації: монографія. Луцьк, 2017.
9. Виктор Георгиевич Зинченко. Научное наследие литературоведа. Воспоминания. Одесса, 2017.
10. Гундорова Т.І. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн. К., 2013.
11. Драненко Г.Ф. Міф як форма сенсу та сенс форми. Чернівці, 2011.
12. Иглтон Т. Теория литературы. Введение; пер. с англ.. Е. Бучкиной. М., 2010.
13. Імагологічні виміри національної літератури: зб. науков. праць. Вип. 12 Луцьк, 2011.
14. Исрапова Ф.Х. Металирика в смене художественных парадигм. М., 2015.
15. Кайуа Р. В глубь фантастического. Отраженные камни / Пер. с фр. С-Пб., 2006.
16. Корниенко О.А. Игровая поэтика в литературе. К., 2017.
17. Лановик З.Б. Hermeneutica Sacra. Тернопіль, 2006.
18. Мацевко-Бекерська Л.В. Українська мала проза кінця ХІХ – початку ХХ століть у дзеркалі наратології: монографія. Львів, 2008.
19. Меднис Н.С. Поэтика и семиотика русской литературы. М., 2011.
20. Мусий В.Б. Образ «своего», «иноного», «чужого» в русской прозе первой половины ХІХ века. Одесса, 2011.
21. Нахлик Є. Доля-Los-Судьба. Шевченко і польські та російські романтики. Львів, 2003.
22. Нич Р. Світ тексту: пост структуралізм і літературознавство. Львів, 2007.
23. Нямцу А. Славянские литературы в общекультурном универсуме. Черновцы, 2012.
24. Сабат Г.П. Казки Івана Франка: особливості поетики. «Коли ще звірі говорили». Дрогобич, 2006.
25. Сподарец Н.В. Модернизм Серебряного века: литературоведческая идентификация. Одесса, 2017.
26. Степанова А.А. Поэтология фаустовской культуры. «Закат Европы» Освальда Шпенглера и литературный процесс 1920 – 1930-х годов. Днепропетровск, 2013.
27. Художність літератури: аспекти теорії та історії: Збірник наукових праць кафедри теорії літератури і компаративістики ОНУ імені І.І. Мечникова. Оdesa, 2016.
28. Червінська О.В. Аргументи форми: монографія. Чернівці, 2015.
29. Червінська О.В., Зварич І.М., Сажина А.В. Психологічні аспекти актуальної рецепції тексту. Чернівці, 2009.
30. Черноиваненко Е.М. Литературный процесс в историко-культурном контексте. Развитие и смена типов литературы и художественно-литературного сознания в русской словесности ХІ-ХХ веков. Одесса, 1997.
31. Шрейдер Н.С. Из историко-литературного наследия: Сб. научн. работ. Днепропетровск, 2011.

14. Електронні інформаційні ресурси:

1. www.library.edu.ua.net/ – Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О. Сухомлинського
2. <http://www.nbuv.gov.ua> – веб-сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського
3. <http://www.nplu.org> – веб-сайт Національної парламентської бібліотеки України

4. <http://www.ukrbook.net> – веб-сайт Книжкової палати України імені Івана Федорова
5. <http://library.zntu.edu.ua/res-libr-el.html> – веб-сайт “Бібліотеки в мережі Internet”
6. info@lib.ua-ru.net – наукова електронна бібліотека “Веда”
7. Journals.uran.i.ua – “Наукова періодика України”

АНОТАЦІЯ

вибіркова дисципліна

«Актуальні напрями сучасного літературознавства»

Проф. Мусій В.Б.

Навчальна дисципліна «Актуальні напрями сучасного літературознавства» покликана сформувати у молодих учених навички орієнтування у сучасному стані філологічної науки в Україні та за її межами, знання про шляхи засвоєння сучасними літературознавцями досягнень їхніх попередників, про провідні напрями розробки науковцями шляхів розуміння сутності категорій «література» та «словесність», закономірностей розвитку літератури, процесів рецепції та наукової інтерпретації художнього твору. Викладання дисципліни передбачає формування у здобувачів фундаментальних навичок науково-дослідницької роботи, здатності вести свої наукові пошуки, використовуючи сучасні інформаційні технології, успішно використовувати методологію наукової та педагогічної діяльності. Це особливо важливо, якщо враховувати, що сучасна літературознавча думка існує в умовах рухливості теоретичних установок, коли трактування літературного твору все більш стає процесом філософування, а само слово «література» все частіше використовується з додаванням частини «мета-» і так інше. Слід також враховувати, що на сьогодні в Україні існує багато наукових літературознавчих гілок, шкіл, літературознавчих центрів, знання яких допоможе аспірантам визначити своє місце у сучасній гуманітаристиці.

Аннотація

дисципліни по вибору

«Актуальные направления современного литературоведения»

проф. Мусий В.Б.

Учебная дисциплина (по выбору) «Актуальные направления современного литературоведения» призвана сформировать у молодых ученых навыки ориентации в современном состоянии науки как в Украине, так и за ее пределами, знание путей усвоения современными литературоведами опыта их предшественников в науке, представления о ведущих направлениях разработки учеными понимания категорий «литература» и «словесность», закономерностей развития литературы, процессов рецепции и научной интерпретации художественного произведения. Дисциплина направлена на формирование у слушателей фундаментальных знаний и навыков научно-исследовательской деятельности, способности заниматься исследовательской работой с опорой на современные информационные технологии. Это особенно важно, если учитывать, что современная литературоведческая мысль существует в условиях подвижности теоретических концепций, когда толкование художественного произведения превращается в философствование, а само слово литература все чаще используется с добавлением частицы «мета-». Следует также учитывать, что на сегодняшний день в Украине существует много различных школ, направлений,

литературоведческих центров, знание о которых поможет аспирантам самостоятельно определить свое место в современной гуманитаристике

SUMMARY

selective discipline

Actual directions of modern literary criticism

Prof. Musiy V.B.

Educational discipline (selective) "Actual directions of modern literary criticism" is intended to form in young scientists the skills of orientation in a modern state of science both in Ukraine and abroad, knowledge of the assimilation of modern literary criticism of its predecessors in science, ideas about the leading directions of development of scientists, understanding of category "Literature", patterns of development of literature, reception processes and scientific interpretation of the artistic work. The discipline is aimed at the formation of fundamental knowledge and research skills in the listeners, the ability to engage in research work with a support for modern information technologies. This is especially important if we take into account that modern literary idea exists in the context of the mobility of theoretical concepts, when the interpretation of the artwork turns into philosophizing, and the word "literature" itself is increasingly used with the addition of meta-particles. It should also be borne in mind that today there are many different scientific schools in Ukraine, the knowledge of which will help graduate students to independently determine their place in modern humanitarian science.